SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2166

av Håkan Svenneling m.fl. (V)

Demokrati i världen

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut....2
Demokratins krympande utrymme....5
Folkrätten under attack....6
Makten över ägandet....9
Civilsamhällets roll och rätten att organisera sig....10
Det krympande utrymmet för civilsamhällesorganisationer....11
Begränsad finansiering....12
Medier och press förbjuds eller misstänkliggörs....13
Digital kontroll....14
AI....15
Särskilt utsatta rörelser....16
Facklig organisering....16
Feministiska rörelser....17
Klimatrörelsen....18
Hbtqi-organisationer....19
Journalister....20
Forskare och akademiker....20
Sveriges roll och ansvar....21

En feministisk utrikespolitik för stärkta rättigheter 22
Svensk utvecklingspolitik och bistånd för demokrati och jämlikhet 24
Företags ansvar 25
Svenska samvetsfångar 26

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att dokumentera vad som har skett i de fall EU-medborgare stridit för den israeliska militären IDF, i syfte att klargöra om krigsbrott kan ha begåtts, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste fördöma USA:s sanktioner mot Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och Internationella domstolen i Haag (ICJ) och undergrävande av internationell rätt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU aktiverar blockeringsstadgan mot USA:s sanktioner för att skydda domstolarna Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och Internationella domstolen i Haag (ICJ) och deras domare så att de kan fortsätta att utreda Israel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att FN-styrkan Minursos mission ska återupptas omgående med ett utvidgat mandat som innefattar övervakning av mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska försvara folkrätt och mänskliga rättigheter och tydligt markera mot länder som bryter mot dessa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att utbetalning av EU-finansiering villkoras så att mottagarlandet respekterar pressfrihet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kontakter med länder som finansierar trollfabriker, t.ex. Ryssland, Turkiet och Kina, tydligt bör markera mot sådana metoder och kräva ett stopp på det statliga stödet till dessa aktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att ILO ska ges möjlighet att utfärda sanktioner mot de stater som bryter mot ILO:s kärnkonventioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att värna handlingsfriheten för fackliga aktivister och organisationer runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för ett tydligt stöd till och handlingsfrihet för kvinnorörelser runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att värna urfolks handlingsfrihet runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att inkludera urfolk i internationella såväl som nationella samtal om säkerhetspolitik och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att värna miljö- och markaktivisters handlingsfrihet runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att värna hbtqi-organisationers handlingsfrihet runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att pressfriheten och fria mediers handlingsfrihet värnas runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU och FN ska verka för att värna akademikers och forskares handlingsfrihet runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska koppla allt biståndsoch utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utveckla och förtydliga utrikesmyndigheternas uppdrag att verka för civilsamhällets demokratiska utrymme och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att FN tar fram en resolution för att garantera att kvinnor inkluderas i alla delar av det internationella klimatarbetet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för effektiv finansiering till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givarsamordningen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur mänskliga rättigheter i arbetslivet och Decent Work-agendan tydligare kan prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att FN antar ett bindande fördrag kring företags agerande och ansvar för att respektera de mänskliga rättigheterna och att EU får ett förhandlingsmandat i denna process och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen likt den norska regeringen borde ta fram rekommendationer till svenska företag om hur de bör förhålla sig till handel och försäljningar till Israel som kan bidra till att ockupationen av Palestina fortgår, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i alla lägen ska verka kraftfullt för samvetsfångars intressen och tillkännager detta för regeringen.

Demokratins krympande utrymme

Den demokratiska utvecklingen i världen går åt helt fel håll. V-Dem-institutet vid Göteborgs Universitet konstaterar att 74 procent av världens befolkning år 2026 lever i icke-demokratiska länder. Sju länder inom EU genomgår en s.k. autokratisering. De demokratiska framstegen i världen har spolats tillbaka flera decennier. FN konstaterar en global tillbakagång vad gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. Det handlar bl.a. om att grundläggande rättigheter som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), utbildning och organisationsfrihet sätts på undantag.

Världen och mänskligheten står inför enorma utmaningar. I en tid då våra gemensamma krafter måste fokuseras på att möta hotet mot klimatet, pågående strider, fattigdom och att människor tvingas på flykt ser vi i stället accelererande kriser. Antalet väpnade konflikter har fördubblats på 15 år och fler människor är på flykt än någonsin tidigare. Folkrätten och FN-stadgan, vårt ramverk för fred i världen, åsidosätts, attackeras och bryts på många platser i världen. Människorättsförsvarare, journalister och fackföreningsaktiva grips och sätts i fängelse. Yttrandefriheten och föreningsfriheten inskränks och människors möjlighet att protestera mot korruption och auktoritära regimer hindras. Legitima och korrekta valresultat ifrågasätts och misstänkliggörs även i mer demokratiska länder.

I tider av kris är det särskilt viktigt att hålla fast vid grundläggande värden i samhället. Dessvärre har en negativ utveckling märkts även här i Sverige. Tidöregeringen har gått till angrepp mot en rad organisationer och institutioner som alla värnar det demokratiska varandet. Det handlar bl.a. om nedskärningar på folkbildning, folkhögskolor och studieförbund, men också om misstänkliggörande av klimataktivister och medier.

En mycket påtaglig förändring har skett i USA där Trumpadministrationens repressiva politik gjort att V-Dem inte längre klassar USA som en liberal demokrati. Utvecklingen i USA får stor påverkan även utanför landets gränser. Populistiska och högernationalistiska krafter världen över använder sig av en liknande strategi och retorik för att flytta fram positionerna i respektive land. Samtidigt kan en motvåg skönjas. I Ungern och Serbien har unga väljare aktiverat sig i protester som lett fram till politiska skiften också i val. I det amerikanska mellanårsvalet 2026 mobiliserade demokraterna väljare i protest mot Trump och vann stora segrar. Det är en hoppfull utveckling när människor organiserar sig för att försvara demokratin.

För Vänsterpartiet är varken demokrati eller mänskliga rättigheter förhandlingsbara. Det är inte heller rätten till territoriell suveränitet. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt lägger vi på sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Först när alla människor har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan vi säga att demokrati har uppnåtts. Ett mer jämlikt samhälle är ett mer demokratiskt samhälle.

Samtliga utmaningar som demokratin står inför låter sig givetvis inte beskrivas i en riksdagsmotion. Vi har därför valt att lyfta upp några av dem som vi ser som särskilt viktiga att belysa. Läs mer i våra motioner *Säkerhetspolitik för en fredligare värld* (mot. 2025/26:2368) och *En svensk utvecklings- och biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling* (mot. 2025/26:2818).

Folkrätten under attack

Folkrätten är det internationella regelverk som handlar om hur stater ska agera gentemot varandra. Den bygger på respekt för FN-stadgan, rätten till territoriell integritet och förbud mot våldsanvändning. Folkrätten inkluderar bl.a. mänskliga rättigheter och humanitär rätt, men också ansvarsutkrävande för brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Folkrätten är en grundbult för en fredlig värld. Det är en garanti för att stormakter inte ska kunna roffa åt sig vad de vill ha och för att krigsförbrytare ska ställas inför rätta. En förutsättning är starka internationella institutioner och att det internationella samfundet upprätthåller folkrätten i alla lägen. Dessvärre pågår en mycket allvarlig utveckling i motsatt riktning.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har förändrats och försämrats. Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof. Det ställer nya krav på Europas länder, däribland Sverige, att agera för folkrätt och alla länders rätt att försvara sig. Den ryska invasionen är en attack mot Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och kultur och innebär såklart ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Rysslands invasion är därför också en attack mot freden i Europa och folkrätten i stort. Enighet i kritiken och i fråga om de ekonomiska sanktionerna mot Ryssland och stödet till Ukraina är mycket viktigt. Med stöd i folkrätten och FN-stadgan står

Vänsterpartiet bakom Sveriges både militära, ekonomiska och humanitära stöd till Ukraina. Det är endast Ukrainas befolkning som har rätt att bestämma över Ukrainas framtid. Alla samtal och planer för fred måste inkludera Ukraina och ske på Ukrainas villkor.

Israels folkmord i Gaza visar en total nonchalans för folkrätten och FN-stadgans våldsförbud. Omvärldens relativiserande av folkrätten och oförmåga att agera är oförlåtlig. Trots det s.k. fredsavtalet fortsätter israelisk militär att döda civila. Att Sveriges regering trots pågående folkmord möjliggör en fortsatt vapenhandel med Israel är oacceptabelt.

En granskning från SVT i oktober 2026 visar att omkring 150 svenskar är registrerade som soldater i den israeliska militären IDF. Israels militär har begått oerhörda krigsbrott under kriget mot Gaza. Det måste säkerställas att personer som kan ha begått brott inte undgår rättslig prövning genom att återvända till sina europeiska hemländer. EU:s juridiska samarbetsmyndighet Eurojust har ett uppdrag att samla in information och i Sverige finns en pågående utredning för att samla in bevis om eventuella krigsbrott i Ukraina. Vi vill att samma sak görs i Palestina.

Sverige bör arbeta för att EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att dokumentera vad som har skett i de fall EU-medborgare stridit för den israeliska militären IDF, i syfte att klargöra om krigsbrott kan ha begåtts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör även starta en utredning om krigsbrott i Palestina.

De amerikanska attackerna mot Iran, gripandet av Venezuelas president Maduro, godtyckliga attacker på båtar i Karibien och anspråk på Grönland skapar en stor osäkerhet kring hur Trumpadministrationen kan komma att agera i globala sammanhang. Att man dessutom begränsat biståndet till Ukraina och agerar dubbeltydigt gentemot Ryssland ger legitimitet till den ryska invasionen.

Blockeringsstadgan är en EU-förordning (rådets förordning (EG) nr 2271/96) som antogs 1996 för att motverka tredjeländers extraterritoriella tillämpning av lagar och sanktioner, alltså lagar från länder utanför EU som försöker reglera verksamhet inom EU:s jurisdiktion. Den blockerande stadgan förbjuder personer och företag i EU att följa sådana utländska lagar och upphäver effekterna av utländska rättsliga avgöranden grundade på dessa extraterritoriella lagar. Den ger också EU-kommissionen befogenhet att ge tillstånd till undantag och att samla in information om påverkan av dessa lagar på EU-aktörer.

Sverige måste fördöma USA:s sanktioner mot Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och Internationella domstolen i Haag (ICJ) och undergrävande av internationell rätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att EU aktiverar blockeringsstadgan mot USA:s sanktioner för att skydda domstolarna Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och Internationella domstolen i Haag (ICJ) och dess domare så att de kan fortsätta att utreda Israel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kinas aggressiva agerande i Sydkinesiska havet är mycket oroande. Den kinesiska militären genomför regelbundet överträdelser, provokationer och gråzonsaggressioner mot Taiwan. En kinesisk attack mot Taiwan vore förödande, i första hand för taiwaneserna, men också ur ett större regionalt perspektiv. Det skulle snabbt eskalera till en global konflikt.

Marocko ockuperar Västsahara sedan 1975, i strid med internationell rätt och ett flertal FN-resolutioner. Situationen har förvärrats de senaste åren och en fredlig lösning framstår som alltmer avlägsen.

År 1991 enades parterna om en vapenvila och en folkomröstning om Västsaharas självständighet övervakad av den FN-ledda styrkan MINURSO. Den 31 oktober 2026 löpte mandatet för MINURSO ut efter låsningar i FN:s säkerhetsråd där USA och Ryssland stoppat varandras resolutioner. Det är ett allvarligt misslyckande för det internationella samfundet som riskerar att leda till ökade människorättskränkningar. Marockos medieblockad och stopp för internationella observatörer lämnar västsaharierna utan internationell insyn och närvaro.

Västsahariernas rätt till självbestämmande upphör inte med MINURSO, vilket även FN:s generalsekreterare António Guterres betonat. Vänsterpartiet menar att Sverige ska agera för att EU kräver att den utlovade folkomröstningen hålls. Läs mer i vår motion *Västafrika och Västsahara* (mot. 2025/26:2776).

Sverige bör verka för att FN-styrkan MINURSO:s mission ska återupptas omgående med ett utvidgat mandat som innefattar övervakning av mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utan folkrätten byggs en ordning där fred byggs genom styrka. Det ger i praktiken stormakterna global kontroll. USA:s president Trumps val att byta namn på det amerikanska försvarsdepartementet till Krigsdepartementet är en tydlig signalpolitisk handling helt i linje med den amerikanska idén om avskräckning. Men militär styrka

och avskräckning ger en bräcklig fred. Och fred, trygghet och stabilitet innebär mer än avsaknad av krig.

Det ligger ett stort ansvar på det internationella samfundet att försvara folkrätt och grundläggande mänskliga rättigheter. Den svenska regeringen gör det direkt motsatta och handlar med krigsmateriel med Israel mitt under pågående folkmord i Gaza.

Sverige ska försvara folkrätt och mänskliga rättigheter och tydligt markera mot länder som bryter mot dessa. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Makten över ägandet

Världens stormakter har länge drivit destruktiva geopolitiska konflikter om kontrollen över strategiska råvaror, teknologi och finansiella flöden. Vänsterpartiet vill se en värld där länder inte görs beroende av gamla kolonialmakter och där stormakterna inte tillåts sätta agendan. Vi vill stärka alla länders möjlighet att besluta om sin produktion, sina finansiella flöden och sina naturresurser. Makten över naturresurser måste ligga hos invånarna i respektive land, inte hos multinationella företag eller andra stater.

När nu världen behöver ställa om till förnybar energiproduktion är det viktigt att det sker utifrån ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Samma sak gäller den ökande användningen av mineral och kritiska råvaror. Annars finns risken att världens länder blir beroende av diktaturer och ofria länder. För en långsiktigt hållbar utveckling krävs att omställningen sker både socialt och ekologiskt hållbart. Ägandet av infrastruktur och kommunikationssystem är centralt för att säkerställa både nationell självständighet och resiliens mot yttre påtryckningar. När en stat äger infrastruktur, som hamnar eller järnvägar, i ett annat land har den också mycket stort inflytande över det landets utveckling och säkerhet. Dessutom ökar det politiska inflytandet. Ett exempel är hur Kina strategiskt investerar i dammar, tåg, gruvor m.m. i afrikanska länder. I mars 2025 lovade Xi Jinping över 500 miljarder kronor i form av lån och bidrag till kontinenten de kommande tre åren. På så vis har Kina lyckats knyta länderna närmare sig politiskt. Det märks bl.a. i hur nästan alla afrikanska länder brutit sina diplomatiska kontakter med Taiwan.

Civilsamhällets roll och rätten att organisera sig

Civilsamhället har en central roll i demokratiska system och för den demokratiska utvecklingen. Det fungerar både som vakthund och som visselblåsare när övergrepp har begåtts eller rättigheter kränkts, som ansvarsutkrävande för utlovade reformer och beslut, men också som informationskälla för såväl befolkningen inom det aktuella landet som omvärlden. Det är också i civilsamhället som människor går samman och gemensamt kräver förändring, att få sina rättigheter tillgodosedda och sina livsvillkor förbättrade. Civilsamhället utgör därmed en helt central motvikt till mäktiga politiska och ekonomiska intressen och är en viktig arena för att utjämna ojämlikheter och orättvisor världen över.

Civilsamhällets rätt att verka fritt och självständigt har stöd i flera artiklar i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Stater och andra aktörer måste respektera dessa rättigheter. Stater är dessutom skyldiga att aktivt försvara och främja mänskliga rättigheter när de hotas eller kränks, oavsett om det är av individer, extremistgrupper, privata företag, auktoritära religiösa ledare, andra civilsamhällesaktörer eller myndigheter.

Stater får inte, genom lagar eller regleringar, försvåra för människor att mötas och organisera sig. Föreningsfriheten omfattar även rätten att söka, få och använda resurser för sin verksamhet. Stater måste, enligt internationell rätt, tillåta organisationer att söka sådana resurser också från utlandet. Civilsamhällesorganisationer ska heller inte särbehandlas negativt jämfört med exempelvis företag.

Dessvärre ser vi hur regimer på flera håll i världen begränsar demokratiska institutioner, organisering och medier. I den repressiva utvecklingen världen över märks bl.a. angrepp på civilsamhället. Ett verktyg är inskränkt finansiering för organisationer. Flera länder har infört lagar som begränsar möjligheterna för frivilligorganisationer att ta emot bidrag från andra länder. Det gör att det svenska civilsamhället kan spela en avgörande roll för den demokratiska utvecklingen i världen. Dessvärre har vi haft flera år med en politik som gått i direkt motsatt riktning. Tidöregeringen har stått för en alltmer auktoritär retorik kring organisering, demonstrationsfrihet och rätten att säga sin mening. Klimataktivister utmålas som sabotörer, s.k. bristande vandel ska kunna ligga till grund för utvisning och granskande reportage i public service ifrågasätts. Man har skurit ner anslagen till folkrörelsebistånd och helt slopat informationsstödet inom biståndet. Vänsterpartiet ser med oro den allt mer repressiva samhällsutvecklingen i Sverige och globalt.

Det krympande utrymmet för civilsamhällesorganisationer

Runt om i världen begränsar regimer det demokratiska utrymmet, och särskilt civilsamhällets utrymme, både genom att inskränka möjligheterna att finansiera sin verksamhet och genom hot, våld och begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter. Det märks hur stater inspireras av varandra och hur de ibland samarbetar i försöken att tysta obekväma röster.

Enligt det internationella civilsamhällesnätverket Civicus är utvecklingen när det kommer till utrymmet för civilsamhället mycket allvarlig. Endast 7,2 procent av världens befolkning lever (2025) i länder där utrymmet för civilsamhället är öppet eller endast relativt begränsat. Det är en halvering jämfört med året innan vilket visar att förutsättningarna för civilsamhället fortsätter att försämras globalt. 31 procent lever i länder där utrymmet för civilsamhället klassas som helt stängt. Många registrerade incidenter handlar om att begränsa yttrandefriheten, men också i hög utsträckning om att förhindra mötesfriheten och föreningsfriheten. Civicus noterar en oroande trend där kränkningar av det civila utrymmet kopplade till solidaritet med Palestina särskilt märks. I Storbritannien terrorklassades nätverket Palestine Action 2025, en juridiskt omstridd klassning där rättsprocessen fortfarande pågår. Den utvidgade definitionen av terrorism har bl.a. kritiserats av FN:s människorättschef Volker Türk. Förbudet har lett till att över 3 000 personer har gripits efter att ha visat stöd för Palestine Action och författaren Sally Rooney har fått sina böcker indragna från den brittiska marknaden efter att ha tagit ställning för nätverket. I oktober 2026 nekades den svenske klimatforskaren Andreas Malm inresa till Storbritannien med hänvisning till att han planerade att delta i ett panelsamtal med en av gruppens grundare.

Det är framför allt stater som inskränker civilsamhällets utrymme, men även företag och extremistgrupper kan agera för att begränsa civilsamhället. Motiveringarna bakom det krympande utrymmet varierar. Det kan handla om att hänvisa till nationell säkerhet, suveränitet eller kriminalitet. Även ägandeskap över sin egen nationella utveckling och ett ifrågasättande av organisationers legitimitet och förankring i lokalsamhället är vanliga förklaringar.

Enligt FN och OHCHR är det farligare än någonsin att kämpa för sina rättigheter. Var tionde timme mördas eller ”försvinner” en människorättsförsvarare, journalist eller fackligt aktiv. Under 2025 nådde siffrorna rekordnivåer – runt 950 personer. Civilsamhällesorganisationer utsätts också för smutskastning och misstänkliggöranden vilket leder till att stödet från lokalsamhället och internationella aktörer minskar.

Även på nätet tystas civilsamhällesorganisationer. I rapporten *Freedom on the Net* 2026 beskriver Freedom House hur friheten på internet minskat för 16:e året i rad och hur auktoritära regimer strävar efter att isolera befolkningen från internet.

Som en del av den högernationalistiska rörelsen används religion ofta som ett argument för att inskränka demokratiska rättigheter, inte minst när det kommer till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och kvinnors mänskliga rättigheter.

Ett annat sätt för stater att kontrollera civilsamhället är genom s.k. Gongos (government-operated non-governmental organization). Dessa organisationer fungerar som regeringarnas förlängda arm in i civilsamhället och konkurrerar ut andra fria och kritiska organisationer. Ibland fungerar de som falskt bevis för att regeringen tillåter organisering och att det finns organisationer som jobbar med en specifik fråga och får statligt stöd för det.

Den 7 april 2025 skrev fler än 570 organisationer från 40 länder, däribland samtliga EU-länder, ett gemensamt uttalande till EU parlamentets ledamöter. Syftet var att uppmärksamma och samla kraft mot ytterhögerns smutskastningskampanj mot civilsamhället. Där konstateras också de djupt orättvisa förutsättningarna där de 50 största företagen bara under 2024 spenderade 200 miljoner euro på lobbying mot EU-institutioner.

Begränsad finansiering

Civilsamhällets verksamhet är till stor del beroende av extern finansiering. Även om det finns organisationer som har inkomstbringande verksamhet eller stort eget kapital behöver de flesta stöd från regeringar, privatpersoner eller andra finansiärer. Att begränsa eller strypa finansieringen är därför ett effektivt sätt att tysta organisationernas kritiska röster. De vanligaste metoderna som används är att kräva regeringens godkännande för att få internationell finansiering, att märka dem som får internationell finansiering som utländska agenter eller att begränsa mängden internationell finansiering som organisationer kan få ta emot. Det finns också exempel på stater som kräver att internationell finansiering går via statligt kontrollerade organ, begränsar vilka aktiviteter som tillåts med internationell finansiering eller hindrar organisationer från att ta emot stöd från vissa givare. En del stater tillämpar terror- och penningtvättslagstiftning, lagar om kränkning och förräderi för att kriminalisera eller

misstänkliggöra organisationer och hindra dem från att få internationell finansiering, beskattar intäkterna kraftigt eller ställer orimligt höga rapporteringskrav.

Ryssland är ett av de mest kända exemplen på stater som infört en lag om utländska agenter eller spioner. Lagen började tillämpas 2012 och säger att organisationer som får sin finansiering från utlandet ska kategoriseras som utländska spioner. Lagen har därefter skärpts ytterligare och även individer kan nu stämplas som utländska agenter. Flera andra länder har följt Rysslands exempel och infört liknande lagar om utländska agenter.

Medier och press förbjuds eller misstänkliggörs

Att oberoende media kan verka fritt är en grundpelare i varje demokrati. Den globala högernationalistiska rörelsen går hårt åt medier. Det märks i Trumps USA, Putins Ryssland, Erdoğans Turkiet och Melonis Italien, för att nämna några exempel.

Enligt Reportrar utan gränsers (RSF) pressfrihetsindex 2026 är den globala pressfriheten på en rekordlåg nivå. Över hälften av världens länder befinner sig i någon av indexets bottenkategorier. År 2002 levde 20 procent av världens befolkning i ett land med god pressfrihet. Idag är det mindre än en procent.

Även i Europa och EU har graden av pressfrihet minskat. RSF placerar endast sex av 27 EU-länder i den högsta kategorin i sitt pressfrihetsindex. Situationen har försämrats i en majoritet av de europeiska länderna.

Under flera decennier har rätten till information urholkats, även i demokratiska länder. Ofta med hänvisning till nationell säkerhet. RSF konstaterar att metoderna för att undergräva pressfriheten förändras över tid. Det handlar bl.a. om ett mer fientligt politiskt klimat, en sviktande medieekonomi och lagstiftning mot pressen.

Sverige bör arbeta för att utbetalning av EU-finansiering villkoras så att mottagarlandet respekterar pressfrihet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Starka och oberoende medier är avgörande för att granska makten och ge människor reella förutsättningar att fatta välgrundade beslut. Men också för att motverka konspirationsteorier och spridning av trollkonton. Spridning av desinformation och ”fake news” leder till populism, politikerförakt och i förlängningen en försvagad demokrati och tillit till samhället och dess företrädare. Många gånger leder denna typ av desinformation också till ökad rasism, hat och risk för våld mot utsatta grupper i

samhället. Propaganda är en central beståndsdel i psykologisk krigföring och inte minst i hybridkrigföring. Genom att försöka påverka sin egen befolkning, invånare i andra länder, makthavare eller andra kan man få igenom sin agenda utan att behöva sätta in militära medel. Eller så kan propagandan vara ett sätt att kratta manegen inför ett angrepp. Ett tydligt exempel är krigspropagandan i samband med Rysslands folkrättsvidriga krig mot Ukraina.

Vänsterpartiet menar att utvecklingen med trollfabriker, propaganda och desinformation måste motarbetas. Användningen av dessa metoder behöver fördömas och lyftas i Sveriges diplomatiska kontakter med andra länder.

Regeringen bör i kontakter med länder som finansierar trollfabriker, såsom t.ex. Ryssland, Turkiet och Kina, tydligt markera mot sådana metoder och kräva ett stopp på det statliga stödet till dessa aktiviteter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion *Cybersäkerhet* (mot. 2023/24:461).

Digital kontroll

Kontrollen över digitala kanaler är kontroll över både information och kommunikation. Repressiva regimer använder censur och avstängning av internet som verktyg för att begränsa människors nyhetsflöde och möjlighet till organisering. För människor i krig eller konflikt kan en nedstängning innebära en fråga om liv eller död när viktig information om humanitär hjälp går förlorad eller när larm om flygattacker inte når fram. Enlig en rapport från FN om skyddet av människorättsförsvarare i den digitala tidsåldern från 2026 skedde under föregående år åtminstone 313 nedstängningar av internet i 52 länder. Det handlade om allt ifrån ett par timmar till flera dagar. Den hittills längsta avstängningen av internet skedde i Iran våren 2026 med 88 dagar utan tillgång till nätet. FN pekar på hur lagstiftning kring it-brottslighet används för att anklaga människorättsförsvarare för cyberterrorism, förtal eller hot mot rikets säkerhet. Trakasserier och falska nyheter misskrediterar organisationer och människorättsförsvarare och massövervakning i realtid används för att stoppa protester och demonstrationer.

Digitaliseringen gör att skyddet för den personliga integriteten ställs inför nya utmaningar. Stora mängder persondata samlas in när vi använder oss av sociala medieplattformar, appar, elektroniska enheter, banktjänster och välfärdssystem. Det ger

möjligheten att urskilja övergripande mönster som kan hjälpa oss som samhälle att analysera och förutsäga nuvarande och framtida beteenden för att samordna och optimera resurser och kompetenser. Men samma data kan också användas för att övervaka oss och för att övervaka våra beteenden. Techjättarna har en unik position i att censurera och begränsa vilken information som sprids och på vilket sätt.

Cyberarenan används av både statliga och icke-statliga aktörer för att undergräva demokratin i andra länder. Attacker mot central infrastruktur används för att skapa oro och desinformationskampanjer skadar tilliten till både etablerade media, enskilda journalister och myndigheter.

AI

AI-utvecklingen lyfter en rad frågor om bl.a. ägande, demokratisk kontroll och etiska principer. Vi vet att AI har många positiva sidor och erbjuder omfattande möjligheter till utveckling och effektivisering, men det finns också mindre positiva sidor. Det handlar t.ex. om risker för bristande integritet, mer övervakning, gråzonsproblematik och inte minst allt mer avancerade helt autonoma vapensystem. Att överlåta etiska avgöranden till algoritmer kan aldrig vara acceptabelt i en fri, demokratisk och rättssäker värld.

Ledande AI-forskare och experter världen över har varnat för att utvecklingen går för fort. Vi behöver hinna med att analysera vilka risker som finns och hur de kan motverkas. Det finns behov av en öppen och transparent debatt om AI och om den reglering som måste till.

Vänsterpartiet anser att etiska, integritets- och säkerhetsmässiga aspekter måste väga tungt vid all utveckling av AI, oavsett om det sker inom näringslivet, välfärden, rättsväsendet eller försvaret av Sverige. Vänsterpartiet har tryckt på för en hårdare reglering av AI i EU för att skydda människor mot skadlig användning och för att värna grundläggande rättigheter. Läs mer i våra motioner *Demokratisk digitalisering och AI-utveckling* (2026/27:V242) och *Cybersäkerhet* (2023/24:V321).

AI blir också ett allt viktigare verktyg inom vapenindustrin. Helt autonoma vapensystem är vapen som förmår agera utan mänsklig kontroll. De är programmerade att agera på egen hand och algoritmerna kan på egen hand välja ut sina mål. Det senaste decenniet har antalet länder och företag som arbetar med teknologin ökat kraftigt och det finns redan en lång rad vapensystem i bruk som går att använda delvis autonomt. I dag saknas ett tydligt regelverk för sådana vapen.

Sverige ska aldrig vara med och främja utvecklingen av eller delta i verksamhet som rör helt autonoma vapensystem. Vänsterpartiet menar att Sverige ska arbeta för en bindande internationell konvention mot helt autonoma vapensystem. Läs mer i vår motion *Förbud mot mördarrobotar* (mot. 2023/24:464).

Särskilt utsatta rörelser

Det krympande utrymmet drabbar civilsamhället i sin helhet, men vissa rörelser är mer utsatta än andra. I denna del lyfter vi upp några av dem som vi tycker är särskilt viktiga att fokusera på. Tillsammans utgör de en viktig del i kampen för en mer demokratisk värld. Förtrycket varierar i olika delar av världen, det demokratiska utrymmet begränsas på olika sätt och även vilka grupper som drabbas hårdast varierar. Samtidigt går det att se gemensamma nämnare och det är många gånger samma rörelser som utsätts hårdast för förtryck och repressalier.

Behovet av stöd till särskilt utsatta rörelser är extra stort. Samtidigt är det många gånger förknippat med svårigheter, särskilt när organisationer och aktivister tvingats gå under jorden.

Facklig organisering

Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och t.o.m. mördas modiga kvinnor och män bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter. Att säkerställa löntagarnas rättigheter på arbetsmarknaden är centralt för att lägga grunden för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Ska fattigdomen och de ekonomiska klyftorna minska krävs fria fackföreningar som garanterar att den ekonomiska tillväxten kommer fler till del och att företagens vinster fördelas på ett mer rättvist sätt. Klyftorna mellan kvinnor och män kommer inte att kunna bekämpas om man inte säkerställer kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden.

I sitt globala rättighetsindex för 2026 konstaterar världsfacket International Trade Union Confederation (ITUC) en global urholkning av demokratiska principer. Arbetares rättigheter i både Europa och Amerika ligger på den lägsta nivån sen 2014 när mätningarna började. ITUC beskriver ”en miljardärernas kupp mot demokratin” som finansieras av de rika och genomförs av högerextrema och auktoritära ledare. Rikedom

och makt koncentreras i allt högre grad hos en liten grupp som samtidigt tystar kritiska röster.

Internationella arbetsorganisationen, eller International Labour Organization (ILO), är ett självständigt FN-organ för social rättvisa. Konventionerna från ILO är viktiga verktyg som reglerar grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet. I likhet med övriga FN-organ saknar ILO sanktionsmedel gentemot stater som bryter mot konventionerna. Vänsterpartiet menar att en sanktionsmöjlighet skulle sätta större kraft bakom ILO:s kärnkonventioner.

Regeringen bör verka för att ILO ska ges möjlighet att utfärda sanktioner mot de stater som bryter mot ILO:s kärnkonventioner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna handlingsfriheten för fackliga aktivister och organisationer runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Feministiska rörelser

Drygt 69 procent av världens kvinnorättsförsvarare och queeraktivister har utsatts för hat och hot och var sjätte har mottagit dödshot. I rapporten *The State of Women Human Rights Defenders 2026* visar organisationen Kvinna till Kvinna hur hot och trakasserier är vanligt förekommande både på nätet och i samhället i övrigt. 57 procent av de tillfrågade uppger att förövarna är statliga aktörer. Rapporten visar hur antifeministiska rörelser, klimatförnekande och antidemokratiska krafter förstärker varandra. Kvinnorättsaktivister står inför allt större risker och strukturella hinder. Hat och hot online normaliseras och många aktivister ser det som en naturlig del av arbetet. Nationalistiska, fascistiska och högerpopulistiska krafter arbetar systematiskt för att begränsa människors rätt till hälsa och till sin egen kropp.

Kvinnorättsförsvarare utsätts ofta för hot om våld, särskilt sexuellt våld, för att tystas. Att bli gripen och arresterad drabbar aktivister oavsett kön, med skillnaden att kvinnliga aktivister riskerar att bli utsatta för sexuellt våld och ryktesspridning. Enbart misstanken om att en kvinna har blivit våldtagen under en arrest kan räcka för att skada hennes rykte, vilket kan ha stor betydelse i många delar av världen. Även vid demonstrationer och möten som innebär stora folksamlingar finns samma rädsla och risk.

Donald Trumps presidentskap i USA har fått stor påverkan på jämställdheten, inte bara i USA, utan i stora delar av världen. Dels genom ett ultrakonservativt narrativ som

sprids från Trumpadministrationen där kampen för likabehandling misstänkliggörs och utmålas som ett hot, dels genom den totala slakt av amerikanskt bistånd som i hög utsträckning drabbar kvinnor och flickor i de allra mest utsatta länderna.

När Donald Trump återvände till Vita huset 2025 återinförde han den s.k. Mexico City Policy, även känd som Global Gag Rule, eller ”munkavleregeln”. Den hindrar amerikanskt bistånd till organisationer som utför abort eller främjar rätten till abort. Det är ett enormt bakslag för den globala utvecklingspolitiken. Sedan dess har restriktionerna utvidgats och omfattar nu även begränsningar vad gäller arbete mångfald, jämlikhet och inkludering (DEI) samt transpersoners rättigheter.

EU har en viktig roll i att värna civilsamhällets, MR-försvarares och kvinnorättsorganisationers utrymme. Tyvärr ser vi en negativ utveckling även i Europa. I rapporten *The Next Wave: How Religious Extremism Is Regaining Power* från European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights 2025, visas hur organisationer som arbetar mot jämställdhet och SRHR i Europa tog emot motsvarande 1,18 miljarder amerikanska dollar i finansiering under 2019–2023. Pengarna kom från Europa, Ryssland och USA.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för ett tydligt stöd till och handlingsfrihet för kvinnorörelser runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Klimatrörelsen, urfolk och yttrandefriheten

Klimataktivister och miljö- och markaktivister som kämpar mot stora företag och stater för rätten till den mark man brukat i generationer eller för att rädda miljön från farliga ingrepp, utsläpp och skogsskövlingar tillhör en annan mycket utsatt grupp. I många fall handlar det om ursprungsbefolkningsgrupper som kämpar för rätten att bruka och leva på den mark som alltid tillhört dem. Eftersom deras kamp för sina rättigheter och för att värna miljön och klimatet hindrar storföretagens möjligheter att göra vinster möter de motstånd och våld från både företagen själva och de regeringar som anser sig vara beroende av dem.

Vänsterpartiet menar att urfolkens yttranderätt ska stärkas inom de internationella organisationerna, inom förhandlingar, överenskommelser och avtal.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna urfolks handlingsfrihet runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska arbeta för att inkludera urfolk i internationella så väl som nationella samtal om säkerhetspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer om Vänsterpartiets politik för att stärka rättigheterna för urfolk och nationella minoriteter i motion 2026/27:V341 Nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Mellan 2012 och 2023 mördades över 2 100 klimat- och miljöaktivister och allt fler länder kriminaliserar protester. I rapporten *Criminalisation and repression of climate and environmental protests* från University of Bristol 2025 har forskare kartlagt hoten mot klimat- och miljöaktivister i 81 länder. Där identifieras en rad metoder som stater använder sig av för att tysta aktivister. Det handlar bl.a. om kriminalisering av organisationer, straffskärpningar och ökade befogenheter för polisen. Även lagstiftning mot terrorism och organiserad brottslighet används för att motarbeta protester.

Den rika världen har ett stort ansvar för de övergrepp som framför allt sker i fattiga länder, genom regelverk för investeringar och bistånd som gör det möjligt för företag från rika länder att bryta mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna miljö- och markaktivisters handlingsfrihet runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hbtqi-organisationer

Rätten att uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet på sina egna villkor är grundläggande mänskliga rättigheter oavsett var i världen man bor. Hbtqi-organisationerna har en central roll i att främja hbtqi-personers rättigheter, men fungerar också ofta som mötesplatser för människor som på olika sätt kan vara exkluderade ur samhället. I dag ser vi hur hbtqi-organisationer begränsas på samma sätt som andra civilsamhällesorganisationer som verkar för att värna och stärka mänskliga rättigheter, men också av lagar som riktar sig specifikt mot hbtqi-personer. I en tid då högernationalistiska, patriarkala och reaktionära politiska krafter är på frammarsch är hbtqi-organisationernas utrymme extra hotat.

Paraplyorganisationen ILGA-Europe beskriver hur hbtqi-rörelsen i vissa länder möter öppet motstånd, medan den på andra håll försvagas i det tysta. I sin årliga kartläggning 2026 visar man hur mötes- och föreningsfriheten för hbtqi-grupper är

begränsad eller utsatt för angrepp i minst 13 europeiska länder. I minst 63 av FN:s medlemsländer finns någon typ av rättsliga hinder mot yttrandefrihet.

Organisationen Outright international visar i sin rapport *”LGBT propaganda and ”promotion” laws* från 2026 hur yttrandefriheten särskilt begränsas när det kommer till hbtqi-frågor. I 16 länder finns lagstiftning som förbjuder s.k. ”hbtqi-propaganda” eller ”hbtqi-förespråkande”. Det kan räcka med att bära regnbågsfärgade örhängen, sprida hälsoinformation om sexuellt överförbara sjukdomar eller att ha en familjemedlem som identifierar sig som hbtqi-person för att betraktas som kriminell. Med grund i dessa lagar trakasserar myndigheterna människor och förvägrar dem rätten till vårdnad av sina barn och rätten att organisera sig. Lagarna försvårar dessutom möjligheterna till hivprevention liksom möjligheten att få upprättelse för den som utsätts för något hatbrott.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna hbtqi-organisationers handlingsfrihet runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik angående internationella hbtqi-frågor finns närmare beskriven i motionen *Hbtqi-frågor i världen* (mot. 2022/23:53).

Journalister

Hot mot journalister och inskränkt pressfrihet är en del av det krympande demokratiska utrymmet och hänger nära samman med civilsamhällets begränsade utrymme. Enligt RSF har 25 journalister mördats hittills under 2026. Så många som 466 journalister och andra anställda inom media sitter fängslade, 16 hålls som gisslan och 136 är registrerade som försvunna. Sedan oktober 2023 har fler än 220 journalister dödats i Gaza av den israeliska armén.

Vänsterpartiet ser med oro på utvecklingen och menar att den kräver ett tydligt agerande från Sveriges sida. Fria medier är en förutsättning för ett demokratiskt samtal där både den politiska och den ekonomiska makten granskas på sakliga grunder.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att pressfriheten och fria mediers handlingsfrihet värnas runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Forskare och akademiker

Forskare och akademiker är en grupp som inte alltid ses som del av civilsamhället men som ofta är bland de första offren när auktoritära regimer inskränker det demokratiska utrymmet. Den akademiska friheten är på nedgång globalt. Enligt Academic Freedom Index (AFI) lever mer än hälften av världens befolkning i miljöer där den akademiska friheten är kraftigt eller helt begränsad. Organisationen Scholars at Risk har dokumenterat 391 angrepp mot forskare i 51 länder bara under 2024. Fler forskare än någonsin tvingas lämna sina hemländer. Det kan handla om direkta hot, men också om illegitima rättsprocesser, lagstiftning eller administrativa åtgärder som begränsar den akademiska friheten. I motionen *Akademisk frihet* (mot. 2025/26:2785) lyfter vi vikten av att de statliga forskningsfinansiärerna främjar och stödjer Scolars at Risks arbete.

Vänsterpartiet ser med oro på det begränsade utrymmet för den fria forskningen, den begränsade yttrandefriheten och inskränkningen av utbytet av fria idéer. En fri och oberoende forskningssektor är central i en fri och oberoende kunskapsproduktion som kan granska både den politiska och den ekonomiska makten. Den högernationalistiska rörelsens förakt mot vetenskap och spridandet av konspirationsteorier måste mötas med åtgärder för starka institutioner och ökad akademisk frihet.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna akademikers och forskares handlingsfrihet runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sveriges roll och ansvar

Sveriges roll i världen har förändrats. Under Tidöregeringens tid vid makten övergavs den feministiska utrikespolitiken, enprocentsmålet i biståndet slopades, antalet kvotflyktingar minskades drastiskt, klimatmålen nedprioriterades och kärnstödet till multilaterala organisationer såsom viktiga FN-organ minskades. Det var tydligt att Tidöregeringen inte hade några ambitioner om Sveriges ansvar för den globala utvecklingen.

Det är inte många år kvar till de globala målen ska vara uppnådda. Tyvärr visade Tidöregeringen ett tydligt ointresse för Agenda 2030 och för att uppnå målen. Vänsterpartiet menar att utvecklingsmålen i Agenda 2030 ska styra och få företräde framför andra politiska ambitioner. För att Sverige ska nå upp till målsättningarna i Agenda 2030 krävs att regeringen kontinuerligt analyserar arbetet och, om så är

nödvändigt, beslutar om nya åtgärder. För att ett sådant arbete ska bli så bra som möjligt är det nödvändigt att samhällets olika aktörer, såsom civilsamhället, involveras i arbetet. I dag saknas en befintlig statlig aktör för detta arbete.

Sverige ska koppla allt biståndS- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utlandsmyndigheterna har en viktig roll i Sveriges arbete för att värna det demokratiska utrymmet runt om i världen. Genom att ha direkt kontakt med både de vars rättigheter kränks och förövarna kan utlandsmyndigheterna bevaka utvecklingen och påverka den. För det krävs dock både kunskap och ett tydligt uppdrag som prioriterar frågan. Vänsterpartiet menar att alla Sveriges beskickningar bör ha i uppdrag att på olika sätt aktivt stödja civilsamhällets aktörer som verkar för mänskliga rättigheter och miljö. Uppdragen ska inte begränsas till utvecklingssamarbete utan genomsyra all verksamhet och inkludera samverkan med svenska organisationer och deras lokala partnerorganisationer. Detta arbete ska följas upp likväl som det övriga arbete som beskickningarna gör.

Regeringen bör utveckla och förtydliga utrikesmyndigheternas uppdrag att verka för civilsamhällets demokratiska utrymme. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige har alla möjligheter att vara en ledande kraft för demokrati och mänskliga rättigheter i världen. Men då krävs en annan utrikespolitik. Sverige behöver visa att man respekterar folkrätten och agerar mot länder som bryter den, oavsett vilket land det rör sig om. Sverige behöver återupprätta en värdig biståndspolitik där en procent av BNI avsätts till bistånd och där mottagarnas behov får styra, inte svenska intressen. Agenda 2030 ska vara styrande inte bara i utvecklingspolitiken utan genomsyra alla politikområden. Den feministiska utrikespolitiken ska återinföras.

En feministisk utrikespolitik för stärkta rättigheter

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas och hotas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Globalt har bara strax över hälften

av alla kvinnor som befinner sig i en parrelation full beslutanderätt när det gäller sin egen sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Könsdiskriminering är en stor orsak till fattigdom och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar många gånger de mest basala rättigheterna. Att Tidöregeringen övergav den svenska feministiska utrikespolitiken var därför ett stort misslyckande. I vår motion *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i världen* (mot. 2026/27:V220) kräver vi att Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har undersökt effekterna av Sveriges feministiska utrikespolitik. De konstaterar att den feministiska utrikespolitiken ledde till att jämställdhetsarbetet intensifierades och att ambitionsnivån höjdes samt att den stärkte Sveriges internationella ledarskap i jämställdhetsfrågor.

Kvinnors rättigheter är en förutsättning för fred, säkerhet och utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning, främjar jämställdhet i stort och bidrar dessutom till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor själva som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet nationellt såväl som internationellt och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. För att garantera kvinnors inflytande över fred och säkerhet har FN tagit fram resolution 1325. Vänsterpartiet vill se en liknande resolution för att garantera att kvinnor inkluderas i alla delar av det internationella klimatarbetet.

Regeringen bör verka för att FN tar fram en resolution för att garantera att kvinnor inkluderas i alla delar av det internationella klimatarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt kan delta på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal, vapenexport eller SRHR-frågor. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp. Jämställdhet ska inte vara en separat och avgränsad strategi i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet vill se integrerade jämställdhetsstrategier som genomsyrar hela utvecklingspolitiken.

Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att flickors/kvinnors och

pojkars/mäns skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering p.g.a. kön.

Svensk utvecklingspolitik och bistånd för demokrati och jämlikhet

Tidöregeringen genomförde ett paradigmskifte i en lång tradition av svensk biståndspolitik. Något av det första man gjorde när man kom till makten var att överge det etablerade enprocentsmålet. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen.

Tidöregeringen genomförde också en total omläggning av biståndet genom sin reformagenda *Bistånd för en ny era – frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Men tvärtemot vad titeln utlovar är regeringen tydlig med att svenska intressen ska ligga till grund för den nya biståndspolitiken. Det går helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas: från mottagarens egna prioriteringar och behov. Man använder också biståndet som ett verktyg för att uppnå migrationspolitiska villkor. Det är ett avsteg från själva grundprincipen om bistånd och strider mot principerna om effektivt bistånd.

Ägarskap är centralt för att biståndspolitiken ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas perspektiv på utveckling samt sträva mot målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Ett fokus på svenska intressen sätter hela biståndspolitiken i gungning. Sverige behöver en ny biståndspolitik och ambitioner om att på riktigt ta ansvar för den globala utvecklingen. Läs mer i vår motion om *Vänsterpartiets syn på svensk utvecklings- och biståndspolitik* (mot. 2025/26:2818).

En del i Tidöregeringens biståndspolitik var att säga upp avtal med en lång rad organisationer som bedriver bistånd till civilsamhället. Trots skrivningar om tematiska prioriteringar i reformagendan om att öka stödet till civilsamhället och försvarare av mänskliga fri- och rättigheter gjorde man i praktiken tvärtom. Det går inte att slå fast att civilsamhället är en viktig aktör och samtidigt dra undan mattan för detsamma. Ett indraget stöd till svenska biståndsorganisationer är ett direkt slag mot civilsamhället i mottagarländerna. Läs mer i vår motion *Folkrörelsebiståndet* (mot. 2024/25:63).

När givarländer låter sina egna intressen styra civilsamhällets insatser bryter de inte bara mot principen om hur biståndet ska utformas, utan de ger också stöd för auktoritära regimers påståenden om att civilsamhället är styrt utifrån. En argumentation som ofta

används av auktoritära regimer för att misstänkliggöra organisationer och ibland även kriminalisera dem genom att kategorisera dem som utländska agenter eller spioner. Med Tidöregeringens biståndsagenda överges den principen. Det är ett allvarligt avsteg från hur biståndet bör organiseras.

Mot bakgrund av de ökande hoten mot människorätts- och miljöförsvarare är det mycket viktigt att Sverige påverkar andra givare och multilaterala organisationer att ge tydligt och långsiktigt stöd till civilsamhällets utsatta aktörer. Stödet ska utgå från organisationernas egna analyser, behov och agendor.

Regeringen bör verka för effektiv finansiering till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givarsamordningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Målet för svenskt bistånd ska vara att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Ska det målet infrias kommer det att vara centralt att inom utvecklingspolitiken förstärka arbetet för löntagares rättigheter och möjligheter att organisera sig på sin arbetsplats. ILO har t.ex. under lång tid påvisat sambandet mellan fackliga rättigheter och fattigdomsbekämpning. Inte minst genom Decent Work-agendan som inkluderas i Agenda 2030. Agendan har satt fokus på att sysselsättning och anständigt arbete är centrala faktorer för att minska fattigdomen i världen.

Vänsterpartiet menar att det perspektivet saknas i stora delar av svensk utrikespolitik, där handel fått en allt större roll inom biståndet, men utan fokus på löntagares villkor. För att svenskt bistånd på allvar ska bidra till ökad respekt för löntagares rättigheter och möjligheter att organisera sig på sin arbetsplats krävs en ny politisk inriktning. Bland annat behöver de fackliga frågorna få tydligt genomslag i regeringens strategier för biståndet.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur mänskliga rättigheter i arbetslivet och Decent Work-agendan tydligare kan prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Företags ansvar

Internationell handel ska inte bygga på exploatering. Grundläggande arbetsrättigheter, mänskliga rättigheter och företagens ansvar för sina leverantörskedjor måste vara en del av den internationella ekonomins spelregler. Öppna handelsrelationer bygger på att stater respekterar de grundläggande regler som det internationella samarbetet vilar på.

När stater begår allvarliga och systematiska överträdelser av mänskliga rättigheter eller internationell rätt måste EU kunna använda ekonomiska och handelspolitiska instrument. Om ett handelsavtal uttryckligen innehåller krav på respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska principer måste dessa krav ha faktisk betydelse. Annars riskerar handelsavtalens rättsliga och politiska åtaganden att förlora sin trovärdighet.

FN har sedan 2014 arbetat med ett bindande fördrag om hur företag måste förhålla sig till de mänskliga rättigheterna, särskilt i transnationell verksamhet mellan nationella gränser, där det rättsliga landskapet är otydligt och ger upphov till juridiska kryphål. Fördraget kallat *UN Binding Treaty on Business and Human Rights* är ett sätt att hålla nationer ansvariga för vad deras företag gör även när de verkar inom och mellan andra länder.

Den svenska regeringen bör verka för att FN antar ett bindande fördrag kring företags agerande och ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna och att EU får ett förhandlingsmandat i denna process. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Flera internationella företag bidrar till att Israels ockupation av Palestina kan fortgå. I den nya rapporten *From Economy of Occupation to Economy of Genocide* från FN:s särskilda rapportör för de palestinska områdena Francesca Albanese pekas ett flertal företag ut för att bidra till ockupationsmaktens genomförande av ockupationen genom t.ex. rivningar. Ett av företagen som pekas ut är svenska Volvo Group, som fortsätter att sälja grävmaskiner år ut och år in. Ett annat företag är Atlas Copco som bidragit med utrustning till militära posteringar och annan infrastruktur på ockuperat territorium.

Den norska regeringen har tagit fram rekommendationer till norska företag som kraftigt avråder från all handel och verksamhet som, direkt eller indirekt, stödjer de olagliga israeliska bosättningarna och uppmanar företag att ta hänsyn till både juridiska, ekonomiska och moraliska aspekter i affärer kopplade till Israel på ockuperad mark.

Den svenska regeringen borde likt den norska regeringen ta fram rekommendationer till svenska företag om hur de bör förhålla sig till handel och försäljningar till Israel som kan bidra till att ockupationen av Palestina fortgår. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer om Vänsterpartiets handelspolitik i vår motion *Handelspolitik för ett konkurrenskraftigt Sverige* (mot. 2026/27:V240).

Svenska samvetsfångar

Samvetsfånge är den som fängslats efter att på fredlig väg ha uttryckt sin politiska, religiösa, eller på andra grunder fastslagna åsikt, eller på grund av sin identitet. Att fängsla någon på dessa grunder är ett tydligt brott mot den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

Det är svårt att veta exakt hur många svenska samvetsfångar som är frihetsberövade i andra länder. De mer kända fallen är Dawit Isaak som utan dom suttit fängslad i Eritrea i över 25 år och Gui Minhai som i mer än 11 år suttit fängslad i Kina. Ett annat uppmärksammat fall är Ahmadreza Djalali som sedan 2016 sitter i iranskt fängelse, dömd till döden.

Under 2025 hölls den svenske journalisten Joakim Medin fängslad i Turkiet för sitt journalistiska arbete. Medin släpptes efter 51 dagar, men rättegången pågår i hans frånvaro. Vänsterpartiet har kritiserat Tidöregeringen för den bristande hanteringen av fallet.

Vänsterpartiets bild är att den svenska regeringen oavsett politisk färg oftast gör vad den kan i den svåra uppgiften att bistå svenska samvetsfångar. Samtidigt är det tydligt att retoriken och metoderna skiljer sig åt beroende på vilken stat det handlar om. Till exempel är retoriken försiktigare mot ekonomiska stormakter som Kina. Det är uppseendeväckande att flera andra länder har varit mer aktiva i att lyfta fallet Gui Minhai än vad Sverige har varit. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen uppmärksammat svenska samvetsfångar och krävt att regeringen reagerar tydligare och med större kraft.

Sveriges engagemang för samvetsfångar bör inte stanna vid dem som råkar vara svenska. Kränkningar av mänskliga rättigheter ska uppmärksammas och motarbetas i alla sammanhang och former, oavsett vem som är ansvarig och vem som utsätts. Ekonomiska och politiska muskler ska inte få tysta Sveriges eller andra staters kritik. Genom att samverka mer med andra stater kan vi också öka kraften i påtryckningarna och chanserna att lyckas.

Regeringen ska i alla lägen verka kraftfullt för samvetsfångars intressen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Malin Björk (V) *Hanna Gunnarsson (V)*

Banesa Martinez Roldán (V) *Tobias Smedberg (V)*

Carina Örgård (V)